

Utsatthet för negativa effekter av andras drickande.

Drabbas kvinnor och män lika mycket i
Sverige?

Samira Radwan

Sociologiska Institutionen

Kandidatuppsats i Studieordningen utredningssociologi, 15 h.p.
Ht 2010

Handledare: Mats Ramstedt

Stockholms
universitet

Sammanfattning

Syftet med denna studie är att undersöka om det finns skillnader mellan kvinnor och män när det gäller utsatthet för negativa konsekvenser av andras drickande. Tidigare studier har påvisat att man kan bli negativt påverkad på många olika sätt men huruvida det skiljer sig för män och kvinnor är mindre utforskat. Som underlag används data från en frågeundersökning riktad till 2033 respondenter; 1011 män och 1022 kvinnor. De negativa konsekvenser som studeras i denna studie är följande: huruvida man blivit antastad eller besvrad av berusad person på offentlig plats eller privata miljöer, om man blivit fysiskt skadad eller fått ägodelar förstörda av berusad person, om man blivit utskälld eller förolämpad av berusad person samt om man blivit rädd för berusad person eller hållits vaken om natten på grund av oväsen orsakad av berusad person. Förutom att studera könsskillnader ”i sig” kommer betydelsen av andra variabler att undersökas såsom ålder, utbildning, boendeort och egna alkoholvanor. Vidare kommer det undersökas om det skiljer sig mellan kvinnor och män i vilka faktorer som är relevanta för att man ska riskera att utsättas. Sambanden som kommer testas görs med hjälp av statistiska måttet χ^2 samt logistiska regressionsanalyser där resultatet presenteras med oddskvoter. Resultaten visar att kvinnor och män utsätts ungefär i lika stor utsträckning för negativa effekter av andras drickande bortsett från att kvinnor är signifikant mer rädda för berusade personer. Resultatet visar även att för vissa negativa effekter har kvinnor större risk att utsättas än män om man antar att de skulle dricka lika mycket och lika ofta. För både män och kvinnor har unga genomgående högre risk att utsättas av andras drickande medan alkoholkonsumtionen endast var signifikant för män och inte i samtliga fall. Till skillnad från hälsomässiga negativa konsekvenser av alkohol där skadorna är högre bland män, tenderar negativa konsekvenser av andras drickande snarare vara högre för kvinnor.

Nyckelord

Sociala konsekvenser, negativa effekter av andras drickande, alkoholvanor, könsskillnader.

Inledning	2
Syfte och frågeställningar	4
Avgränsningar	4
Disposition	4
Tidigare forskning	5
Studier om effekter av andras drickande i befolkningen	5
Skillnader mellan kvinnor och män	6
Ålder, utbildning, boendeort	8
Betydelsen av egna alkoholvanor	9
Metod.....	10
Datamaterial och urval	10
Metod	11
Operationalisering	12
Beroende variabler	12
Oberoende variabel	13
Kontrollvariabler	13
Problem med datamaterial	14
Regressionsdiagnostik	15
Resultat.....	15
Andelen kvinnor och män som utsatts för effekter av andras drickande 15	
Andelen kvinnor och män utifrån bakgrundsvariabler	16
Logistisk regressionsanalys	19
Risken att utsättas för andras drickande	19
Betydelsen av olika bakgrundsvariabler	23
Sammanfattning och diskussion.....	25
Avslutande diskussion	29
Litteratur	31

Inledning

Att på en fredagskväll dricka ett glas vin, några öl eller en drink är något som, enligt min uppfattning, utgör en positiv upplevelse för många och associeras ofta med att slappna av, roa sig eller förgylla ett socialt sammanhang. Likväl kan alkoholkonsumtion leda till många negativa upplevelser, inte minst som ett resultat av alkoholens fysiologiska effekter. Det kan handla om allt ifrån akuta problem som ökad risk för olyckor på grund av förändringar i balans och rörelse till långsiktiga konsekvenser som utvecklande av leversjukdomar. Utöver direkta kroppsliga skador finns även negativa sociala konsekvenser kopplade till att alkoholkonsumtionen leder till nedsättning i omdömet, att man hamnar i bråk eller gör andra saker man kanske senare ångrar (Babor m.fl. 2004). Ofrånkomligen är det således så att alkoholkonsumtion kan generera både positiva och negativa tillstånd.

I denna studie kommer fokus ligga på de negativa konsekvenserna av alkoholkonsumtion. Lite grovt brukar man dela in de negativa effekterna av alkohol i hälsomässiga konsekvenser och sociala konsekvenser. När man syftar till hälsomässiga konsekvenser menas främst effekter på individen som dricker och hur dennes fysiologiska eller mentala hälsa påverkas negativt av alkoholkonsumtionen. När det gäller sociala konsekvenser syftar man istället till konsekvenser som även berör andra, antingen direkt i form av våld och olyckor eller indirekt i form av negativa effekter för familj eller andra sociala relationer (Room, 2000; Rehm, 2001). En del menar att det i de flesta fall krävs en reaktion från någon annan än den som dricker för att en social konsekvens ska uppkomma. Den konsekvens som uppstår kan beröra både den som dricker och/eller någon i dennes omgivning (Room, 2000).

Under senare år har forskningen alltmer fokuserat på hur alkoholkonsumtion leder till problem även för de som inte dricker, alltifrån i termer av samhällets kostnader i stort (t.ex. Johansson m.fl. 2006) till effekter på individer som utsätts för negativa erfarenheter av andras alkoholkonsumtion t.ex. studier av effekter på barn till alkoholmissbrukare (Cork, 1969) och alkoholmissbrukarens effekt på familj och vänner (Orford m.fl. 2002). Även dessa konsekvenser för ”tredje person” brukar hänföras till sociala alkoholrelaterade problem.

I stort visar forskningen att alkoholrelaterade problem överlag är vanligare bland män än kvinnor vilket framförallt kan kopplas till att män dricker mer alkohol än kvinnor (Ramstedt m.fl. 2010). Speciellt forskning som undersöker de hälsomässiga konsekvenserna i termer av

dödlighet och sjuklighet visar att män drabbas mer av alkoholrelaterade skador än kvinnor. Globalt sett orsakar alkoholkonsumtion t.ex. 6 procent av dödligheten bland män mot 1 procent av dödligheten bland kvinnor. Sänkt livskvalitet som är alkoholrelaterad är för männen 7,4 procent och för kvinnorna 1,4 procent (World Health Organization, 2009). Enligt en svensk analys ligger alkohol bakom 35 procent av männens olyckor, skador och våld och 26 procent av kvinnornas (Allebeck m.fl. 2006). I socialstyrelsens folkhälsorapport presenteras siffror från Socialstyrelsens patientregister där det visas att det var vanligare att män vårdats för alkoholrelaterade sjukdomar (Hensing, 2009).

Mindre utforskat är i vilken utsträckning alkoholkonsumtionens negativa sociala effekter visar motsvarande skillnader mellan kvinnor och män, inte minst vad gäller alkoholkonsumtionens negativa konsekvenser för andra än de som dricker. Vissa studier tyder på att fler kvinnor rapporterar olika typer av utsatthet av andras drickande, även om könsskillnaden tycks skilja sig en del mellan olika länder (Amundsen m.fl. 1995; Adlaf m.fl. 2005).

Enligt den enda studien som gjorts i Sverige framkommer skillnader i vilken typ av negativa konsekvenser som kvinnor och män utsätts för. Det är vanligare att kvinnor är rädda för berusade personer medan män oftare blir besvärade av berusade personer i privata sammanhang. Däremot finns det en del konsekvenser som inte visar någon skillnad mellan kvinnor och män. Att bli besvärad på offentlig plats är lika vanligt för både kvinnor och män. Det är vanligast att inte känna den personen som utsätter en för konsekvenser av sitt drickande, däremot är det vanligare för kvinnor än för män att uppge att personen i fråga är ens partner (Hradilova m.fl. 2004). Fokus i den nämnda studien ligger dock inte på skillnader mellan kvinnor och män och någon mer detaljerad analys av könsskillnader genomfördes inte.

Syftet med denna studie är därför att närmare analysera frågan om könsskillnader i att utsättas för konsekvenser av andras drickande i Sverige. Analysen kommer att baseras på ett tidigare inte utnyttjat datamaterial och fokusera på om det finns skillnader mellan kvinnor och män i att utsättas och hur detta påverkas av ålder, utbildning, boendeort och egna alkoholvanor. Vidare är avsikten att fördjupa analysen ytterligare genom att studera vilka bakgrundsfaktorer som är viktiga för att kvinnor och män ska utsättas, och om det är olika faktorer som är viktiga för kvinnor och för män.

Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med denna studie är att analysera hur olika former av utsatthet för andra personers drickande varierar mellan kvinnor och män i Sverige och om det finns könsspecifika skillnader i hur olika faktorer påverkar sannolikheten att bli utsatt.

De frågeställningar som ska studeras är:

- Finns det skillnader mellan kvinnors och mäns utsatthet för negativa konsekvenser av andras drickande i Sverige?
- Finns eventuella skillnader kvar om man kontrollerar för de egna alkoholvanorna och för bakgrundsvariabler som ålder, utbildning, boendeort?
- Finns det skillnader för kvinnor och män i vilka faktorer som påverkar risken att bli utsatt för negativa konsekvenser av andras drickande?

Avgränsningar

Studien gör inte anspråk på att täcka in alla tänkbara negativa konsekvenser av andras drickande utan är avgränsad till de sju påståenden som ingår i det datamaterial som används. Exempel på negativa konsekvenser som inte undersöks är effekter för barn till missbrukare, och de samhällsliga kostnader av alkoholmissbruk som även de som inte dricker alkohol är med och betalar. Det är således viktigt att komma ihåg att de eventuella könsskillnader som framkommer i första hand gäller de konsekvenser som specifikt studerats. Dessutom finns givetvis en rad faktorer som skulle vara intressanta att undersöka men som inte kartlagts i datamaterialet. Exempelvis skulle betydelsen av respondenternas inkomst, sysselsättning, etnicitet och civilstånd vara intressant att belysa liksom mer detaljerad information om omständigheterna kring de tillfällen man uppger att man påverkats negativt av andras drickande. Sammantaget så är det alltså viktigt att poängtera dessa begränsningar i studiens när resultaten ska tolkas.

Disposition

Inledningsvis presenteras tidigare forskning om negativa konsekvenser av andras drickande med fokus på kvinnor och män men också betydelsen av andra bakgrundsvariabler. Därefter

presenteras det datamaterial som används, metodval för analyserna samt operationalisering av de variabler som används i analysen. Slutligen redogörs för studiens resultat som sedan sammanfattas och tolkas i avsnittet sammanfattning och diskussion.

Tidigare forskning

I detta avsnitt presenteras tidigare forskning om alkoholens negativa effekter på andra än de som dricker med betoning på studier som har ett befolkningsperspektiv dvs. undersöker hur många och vilka i befolkningen som drabbas. Inledningsvis exemplifieras sociala konsekvenser av alkohol och sedan mer ingående negativa effekter av andras drickande. Därefter beskrivs negativa effekter av andras drickande och skillnader och likheter mellan kvinnor och män. Slutligen presenteras ett avsnitt om tidigare forskning för relevans av ålder, utbildning, boendeort och egna alkoholvanor för att drabbas av negativa effekter av andras drickande.

Studier om effekter av andras drickande i befolkningen

Studier som endast utgår ifrån ett fåtal individer med ett alkoholmissbruk kan inte ge en heltäckande bild av hur många som blir negativt påverkade av andras alkoholkonsumtion i hela befolkningen. En speciell begränsning är att man inte täcker in negativa effekter av alkoholkonsumtion i den större grupp av alkoholkonsumenter som inte har ett mer utvecklat missbruk. För att få en heltäckande bild av hur människor påverkas negativt av andras drickande krävs representativa frågeundersökningar som görs på hela befolkningen.

I denna typ av frågeundersökningar finns i princip två sätt att kartlägga negativa konsekvenser av andras alkoholkonsumtion. Det första är att utgå från den som dricker och be denne själv uppskatta huruvida alkoholkonsumtionen påverkat någon i omgivningen (Midanik & Greenfield, 2000; Poikolainen m.fl. 2007). Ett annat sätt att undersöka detta på är att direkt fråga respondenten om han/hon blivit utsatt för effekter eller konsekvenser andras drickande vilket möjliggör en direkt skattning av hur stor andel som berörs.

Inom ramen för den forskning som gjorts på populationsnivå, där man direkt frågar respondenten om hon/han blivit utsatt för andras drickande, ligger fokus oftast på hur många människor som blir påverkade av andras drickande och vad de utsätts för. Några etablerade frågor har ännu inte utvecklats och frågorna varierar mellan studier och mellan länder vilket försvårar jämförbarheten. Långt ifrån alla länder har genomfört undersökningar på detta område och det är främst i Norden samt i Nordamerika, Australien och Nya Zeeland som forskningen har kommit igång. Vanligen ställs frågor om olika typer av utsatthet under det senaste året och vare sig det rör sig om privata sammanhang eller på offentliga platser får respondenten själv värdera huruvida situationen upplevts som negativ.

En studie från Nya Zeeland visar att 29 procent i befolkningen uppger att de har minst en högkonsumerande person i sitt liv, av dessa är 26 procent någon som respondenten lever i samma hushåll som, därefter är den vanligaste relationen vänskap (Caswell m.fl. 2011). 73 procent av respondenterna i en australiensisk studie uppgav att de upplevt någon typ av negativ effekt av andras drickande under senaste året och 52 procent har upplevt en liten negativ effekt (Room m.fl. 2010). En undersökning i Kanada visar att nära en tredjedel, ca 33 procent, av respondenterna någon gång har blivit utsatt för någon annans drickande. Den mest förekommande utsattheten var av verbal karaktär, vilket 22 procent uppgav att de utsatts för (Adlaf m.fl. 2005). Att ha blivit antastad, utskäld, förnärad, rädd eller hållits vaken under natten av berusades oväsen är relativt vanligt enligt en norsk studie, där nästan en femtedel angav att de blivit utsatt för något av detta (Amundsen m.fl. 1995). En svensk studie fann att nästan hälften av respondenterna uppgav att de någon gång blivit besvärade av berusad person på offentlig plats (Hradilova m.fl. 2004) och flera studier pekar på att det är främlingar som utsätter respondenterna för någon typ av skada på grund av sitt drickande (Fillmore, 1985; Mäkelä m.fl. 1999; Room m.fl. 2010). Dessa problem tycks dock inte vara de värsta utan familjeproblem, våld och olyckor har i en undersökning rankats som det mest allvarliga. En tolkning av detta är att ju ovanligare ett alkoholrelaterat problem är desto allvarligare uppfattas det (Fillmore, 1985).

Skillnader mellan kvinnor och män

Olika forskare har kommit fram till olika resultat vad gäller negativa konsekvenser som kvinnor och män utsätts för. Exempelvis utsätts kvinnor i större utsträckning för beteende som upplevts som obehagligt samt familje- och vänskapsproblem relaterade till andras alkoholkonsumtion (Fillmore, 1985; Room m.fl. 2010). Room m.fl. (2010) visar att fler

kvinnor än män uppger att de blivit förolämpade eller utskällda av en berusad person medan Mäkelä m.fl. (1999) har funnit motsatt resultat där detta är mer vanligt förekommande för männen. Andra studier som genomförts i Nordiska länder visar att kvinnor oftare än män är rädda för berusade personer på offentliga platser (Amundsen m.fl. 1995; Hradilova m.fl. 2004; Mäkelä m.fl. 1999). Vad gäller kvinnors rädsla för berusade personer kan det bland annat förklaras med hjälp av kriminologiska studier om rädsla och utsatthet för brott.

Abrahamson (2006) menar i sin undersökning på 18 åringar i Stockholm att pojkar och flickor uttrycker sig olika vad gäller alkohol, rädsla och våld. Flickor visar öppet rädsla men förklarar sällan varför de är rädda, förutom i de fall det handlar om våldtäkt och fulla män. För flickor är rädsla självuppfyllande genom att det ingår i vad som innebär att vara kvinna där det istället är avvikande att inte känna rädsla inför vissa situationer. För pojkar är rädsla mer konkret och centrerad till andra pojkar i samma ålder. Rädsla för pojkar måste samtidigt innehålla någon form av ursäkt med uppfattningen att pojkar inte bör uppleva rädsla om det inte finns en specifik anledning för det. Andra studier visar att möjligheten för män att uttrycka eller erkänna rädsla för utsatthet av brott kan vara mindre utbredd än för kvinnor. Mäns rädsor för olika utsatthet för brott kan tyda på en svaghet som inte ofta faller in i den sociala konstruktionen av manlighet (Stanko & Hobdell, 1993). Detta innebär att trots att unga män som kategori är utsatta för störst risk för olika brott är de också dem som uppger lägst rapporterad rädsla (Walklate, 1997).

Andra menar att kvinnors rädsla handlar mer om erfarenheter av och kunskaper om vad som faktiskt kan hända dem. Genom påtryckningar från omgivningen att kvinnor bör akta sig för att gå själva ute på kvällarna återskapas bilden av att alla män är potentiella våldtäktsmän. Detta inklusive kvinnors historiska utsattheter för sexuella trakasserier i offentlig miljö och arbetsplatser bidrar till att kvinnors rädsor blir mer legitim (Walklate, 1997). En annan studie undersöker upplevd risk för brott och rädsla för brott, där kvinnor tenderar att uppleva rädsla för brott oftare än män, oavsett vilken rädsla som mäts. Detta med undantag för när det handlar om att bli lurade på pengar och få ägodelar förstörda där det inte går att se skillnader. Samma undersökning visar att 30 procent av kvinnorna och 11 procent av männen har känt sig osäkra att gå hem ensam på kvällen. Författaren menar att män och kvinnor upplever risker för brott olika. Detta då kvinnor har en underliggande rädsla för sexuella trakasserier, vilket författaren menar beror på resultatet av att kvinnor i större utsträckning har större risk för att bli våldtagna och överfallna. Vidare verkar det som att kvinnor upplever risk för brott

som större än män och de har generellt större risk att vara rädda för alla typer av brott eller utsattheter (LaGrange & Ferraro, 1989).

När det gäller konsekvenser av andras drickande utsätts män oftare än kvinnor för alkoholrelaterat våld eller skada (Amundsen m.fl. 1995; Fillmore, 1985; Hradilova m.fl. 2004; Room m.fl. 2010). I en studie framgår det inte om det handlar om utsatthet för fysisk eller psykisk skada (Hradilova m.fl. 2004). Även att få privata ägodelar förstörda är något vanligare för män än för kvinnor (Amundsen m.fl. 1995) där ca sju procent av männen uppger detta medan fem procent av kvinnorna uppger detsamma (Room m.fl. 2010). Trots detta uppfattas inte män som lika mycket offer för dessa typer av brott som kvinnor gör utan när det kommer till fysisk skada eller förstörda ägodelar så kan det även indikera på en ömsesidig tvist mellan den utsatta och den som utsätter (Walklate, 1997).

Att konsekvenser sker på offentlig plats (Fillmore, 1985; Hradilova m.fl. 2004; Mäkelä m.fl. 1999) och att de utförs av främlingar eller personer som respondenten inte känner särskilt väl är vanligt förekommande för både kvinnor och män (Fillmore, 1985; Hradilova m.fl. 2004; Room m.fl. 2010). Det är däremot mer vanligt förekommande att kvinnor känner de som utsätter dem för konsekvenser (Hradilova m.fl. 2004). Män utsätts dessutom fler gånger än vad kvinnor gör (Fillmore, 1985).

Ålder, utbildning, boendeort

Genomgående visar tidigare studier att yngre personer är mer utsatta för konsekvenser av andras drickande (Adlaf m.fl. 2005; Amundsen m.fl. 1995; Fillmore, 1985; Hradilova m.fl. 2004; Mäkelä m.fl. 1999; Room m.fl. 1995). Ålderseffekten är dock mindre uttalad för män än för kvinnor (Fillmore, 1985; Mäkelä m.fl. 1999).

Hög utbildning är positivt korrelerad med tendensen att bli utsatt för besvär av berusad person på offentlig plats, och gäller män mer än kvinnor. Detsamma gäller när det är fråga om rädsla för berusad person där högutbildade män är mer utsatta än lågutbildade män. En tolkning av detta resultat är att det beror på attitydskillnader och olika toleransnivåer mellan olika nivåer av utbildning och att män med hög utbildning har lägre toleransnivå för vissa beteenden som kommer av berusning. Det är dock oklart varför detta skulle gälla högutbildade män och inte kvinnor (Hradilova m.fl. 2004).

Det har inte skrivits så mycket om hur det skiljer sig i att bli utsatt för effekter av andras drickande beroende på var i landet man bor men tillgängliga studier tyder på att risken är

större i städer än på landsbygden. En studie visar t.ex. att de som bor i urbaniserade områden verkar vara mer utsatta för att bli antastade eller besvärade av berusad person på offentlig plats (Hradilova m.fl. 2004). I en norsk studie jämför man om det skiljer sig i hur många som upplevt effekter av andras drickande i huvudstaden och resten av landet. Resultatet visar att det är fler i huvudstaden än i resterande landet som uppgett att de någon gång under de senaste 12 månaderna blivit besvärad, antastad eller rädd för berusad person eller hållits vaken på natten på grund av oväsen, än i resterande landet. Andelen som upplevt någon negativ effekt orsakad av berusade personer fler än en gång är också högre i huvudstaden än i resterande delar av landet. När det istället handlar om mer allvarliga utsattheter är inte skillnader mellan bostadsregioner lika utmärkande (Amundsen m.fl. 1995).

Betydelsen av egna alkoholvanor

Respondenter som själva har en hög alkoholkonsumtion har ofta större risk att bli utsatt för andras drickande, speciellt de som oroar sig för sin egen alkoholkonsumtion eller som har fått sociala konsekvenser av sitt eget drickande. Fillmore (1985) skapar utifrån sin studie nya hypoteser. En hypotes är att respondenter som själva är högkonsumenter av alkohol socialiserar eller lever med andra högkonsumenter och har därför större risk att utsättas för konsekvenser av deras drickande. Det visar sig att de som går på barer har större risk att utsättas för någon form av effekt av andras drickande. Vidare gäller detta för kvinnor i större utsträckning än män, oavsett hur hög deras nivå av drickande är. En annan studie menar att ju högre eget alkoholintag som kvinnorna har desto fler till antalet negativa effekter av andras drickande tenderar de att rapportera (Mäkelä m.fl. 1999). Att egen alkoholkonsumtion påverkar risken att själv bli utsatt för konsekvenser av andras berusning går i linje med resultat från fler studier (Adlaf m.fl. 2005; Mäkelä m.fl. 1999; Room m.fl. 1995). I en studie testas huruvida konsekvenser av eget drickande påverkar risken att bli drabbad av andras drickande. "Aggression vid dryckestillfälle" indikerade att respondenten varit inblandad i slagsmål när man druckit samt att någon, antingen respondenten eller annan, blivit skadad till följd av respondentens drickande. Denna erfarenhet visade att risken att bli skadad av andra berusade ökar med mer än femdubbla för både män och kvinnor, en aning mer för männen (Hradilova m.fl. 2004). Det finns emellertid också studier som visar att alkoholkonsumtion inte har något samband med att man själv utsätts för andras drickande (Room m.fl. 2010). Istället visar det sig att många som är rädda för berusade personer själva dricker sparsamt (Hradilova m.fl. 2004).

Sammanfattningsvis kan man säga att kvinnor och män tenderar att bli utsatta för olika negativa effekter och det är främst yngre som är utsatta. När det gäller utbildning är det främst högutbildade män som verkar vara utsatta samt människor som bor i storstäder. När det gäller egen alkoholkonsumtion ser resultaten olika ut men i de studier där alkoholkonsumtion ger effekt för att utsättas gäller detta främst för kvinnor.

Metod

I detta avsnitt presenteras det datamaterial som används i studien, hur detta samlats in samt vilka variabler som är utvalda och hur dessa har operationaliserats. Därefter presenteras de problem som bör beaktas med datamaterialet samt vilken metod som används i genomförandet av analysen.

Datamaterial och urval

På uppdrag av Stockholms Universitet och SoRAD¹ gjordes under hösten år 2002 en undersökning inom ramen för Monitorprojektet², som innehöll frågor om alkoholkonsumtion samt konsekvenser av andras drickande. Den slutliga svarsfrekvensen uppgick till närmare 60 procent vilket motsvarade 2034 genomförda intervjuer med ett representativt urval av svensktalande personer i Sverige i åldrarna 16-81 år. Intervjuerna genomfördes av Temo AB³ och urvalet gjordes med hjälp av Temos standardmetod för telefonnummerbaserade, representativa befolkningsurval. I denna metod används Temos hushållsbas omfattande hushållstelefonnummer med kompensation för hemliga telefonnummer.

---

¹ Centrum för Socialvetenskaplig Alkohol- och Drogforskning

² En studie som hålls av SoRAD och som varje månad sedan år 2000 samlar in 1500 intervjuer för att följa utvecklingen av den totala alkoholkonsumtionen i Sverige.

³ Numera Synovate

Metod

I denna studie antas en deduktiv ansats då det utifrån teori ställs ett antal frågeställningar som kommer analyseras och besvaras tillsammans med det resultat som tas fram (Bryman, 2011). För att besvara frågeställningarna används i huvudsak två statistiska analyser. Det statistiska måttet chi2 används för att se om två fördelningar signifikant skiljer sig åt (Edling & Hedström, 2003), t.ex. skillnader mellan andelen kvinnor och män som någon gång utsatts för negativa effekter av andras drickande. För att ytterligare redogöra för eventuella skillnader för kvinnor och män att utsättas för andras drickande, med hänsyn till deras ålder, utbildning, boendeort och alkoholvanor kommer logistisk regressionsanalys att göras. Den logistiska regressionsmodellen är fördelaktig då den tillåter ett icke linjärt samband mellan de beroende och oberoende variablerna. Men det kräver även att de beroende variablerna i analysen är dikotoma, vilket innebär att de enbart kan anta två värden, i detta fall värden på 1 och 0 (Edling & Hedström, 2003). I denna studie utgör de sju konsekvenserna de beroende variablerna, där man antingen har blivit utsatt för dessa (värdet 1) eller inte (värdet 0). Ytterligare logistiska regressionsanalyser kommer göras för kvinnor och män separat för att se om olika bakgrundsvariabler är relevanta för att kvinnor och män vad gäller riskera att utsättas för konsekvenser av andras drickande.

De statistiska mått som kommer presenteras i den logistiska regressionsanalysen är oddskvoten (OR) samt konfidensintervall. Oddset mäter hur mycket mer sannolikt det är att den beroende variabeln antar värdet 1 än värdet 0, i detta fall hur mycket mer sannolikt det är att respondenten utsätts för någon form av negativa konsekvenser av andras drickande än att inte utsättas för det. Oddskvoter innebär den procentuella förändringen i oddset att den oberoende variabeln förändras med en enhet när de övriga variablerna hålls konstanta. Oddskvoten tolkas och presenteras i relation till en referenskategori där oddskvoten anger skillnaden i oddset jämfört med referenskategorin (Edling & Hedström, 2003). För att förenkla beskrivning av resultatet kommer oddskvoten att förklaras som sannolikheten att utsättas för respektive konsekvens. I tabellen för den logistiska regressionsanalysen för skillnader i sannolikheten för män och kvinnor att utsättas för andras drickande presenteras även konfidensintervallet. Konfidensintervallet visar inom vilket intervall som skattningen ligger med normalt 95 procent säkerhet och uttrycker tillförlitligheten i skattningarna - ett mindre konfidensintervall innebär en mindre risk att värdet beror på slumpen medan ett brett intervall innebär en större risk för detta. Vid logistisk regressionsanalys används en såkallad log-likelihood-funktion för att avgöra hur väl den logistiska regressionsmodellen beskriver de

data som ingår i urvalet. Utifrån denna beräknas, genom ett Pseudo-R², den procentuella reduktionen i log-likelihoodvärdet som de oberoende variablerna sammantaget leder fram till (Edling & Hedström, 2003: 191-192). I detta fall används Nagelkerke R² och värdet klargör för hur mycket bättre modellen förklarar variationen jämfört med om man enbart redogjort för interceptet.

Operationalisering

Nedan redogörs för hur intervjufrågorna kommer att användas i analysen. För att få en representativ fördelning av datamaterialet så viktades variablerna. Detta innebär att exempelvis kön får en fördelning som liknar populationen dvs. svenska folket i åldern 16-80 år. Istället för en fördelning med 46 procent män och 54 procent kvinnor omfördelades det på 49,7 procent män och 50,3 procent kvinnor.

Beroende variabler

Följande frågor om utsatthet för effekter eller konsekvenser av andras berusning används i analysen:

- Har det under de senaste 12 månaderna hänt att du har blivit antastad eller besvärad av berusade personer på gatan eller andra offentliga platser?
- Har det under de senaste 12 månaderna hänt att du har blivit antastad eller besvärad av berusade personer i ett sällskap eller annan privat sammankomst?
- Har det under de senaste 12 månaderna hänt att du har fått en fysisk skada av en berusade personer?
- Har det under de senaste 12 månaderna hänt att du har fått kläder, föremål eller andra ägodelar förstörda av berusade personer?
- Har det under de senaste 12 månaderna hänt att du har blivit utskälld eller utsatt för andra förolämpningar av berusade personer?
- Har det under de senaste 12 månaderna hänt att du har varit rädd för berusade personer som du har träffat på gatan?
- Har det under de senaste 12 månaderna hänt att du har hållits vaken på natten på grund av oväsen från berusade personer?

Svarsmöjligheterna är ”Nej”, ”Ja, en gång”, ”Ja, mer än en gång” och ”Vet inte”. Vid analyserna har ”Ja, en gång” och ”Ja, mer än en gång” slagits ihop så man enbart har med jakande och nekande svar på påståendena. De som svarat ”vet inte” omkodades till bortfall.

Tabell 1 Frekvenstabell som presenterar fördelningen i de beroende variablerna.

Beroende variabler	Antal	Nej (%)	Ja, en gång (%)	Ja, >en gång (%)	Vet inte (%)
Antastad offentligt	2033	80,9	5,8	12,7	0,5
Antastad privat	2033	92,2	3,9	3,8	0,1
Fysiskt skadad	2033	98,3	1,3	0,5	
Ägodel förstörd	2033	95,7	2,7	1,6	
Utsköld/Förolämpad	2033	82,4	8,3	8,9	0,3
Rädd på gatan	2033	81,9	6,0	11,8	0,3
Hållits vaken	2033	79,8	6,5	13,5	0,2

Oberoende variabel

Intervjuaren får i slutet av studien notera respondentens kön men det uppges inte huruvida detta är intervjuarens uppfattning eller om respondenten själv får svara på frågan. I denna studie antas att de som fått värdet 1 på frågan kategoriseras sig själva som män och de som får värdet 2 som kvinnor. I materialet är 1022 respondenter kvinnor (50,3%) och 1011 respondenter män (49,7%), när materialet viktats.

Kontrollvariabler

Respondenterna i undersökningen har en ålder mellan 16-81 år och vid klassindelning av materialet har uppdelningen gjorts utifrån tidigare liknande studier. Kategorin *yngre* står för åldrarna 16 – 29, vilket är 478 (23,5 %) respondenter. Kategorin *medelålder* står för 30 – 49 år vilket är 738 (36,3 %) respondenter och *äldre* klassindelades mellan åldrarna 50 – 81, alltså 817 (40,2 %) respondenter. Dessa konstruerades sedan till dummyvariabler. En dummyvariabel är en kategorisk variabel som enbart kan anta värden 0 och 1 (Edling & Hedström, 2003).

De har även fått uppge huruvida de har en utbildning utöver grundskola och folkskola samt om de har högskole- eller universitetsexamen. Dessa konstruerades till dummyvariabler som namngavs *grundskola* med 467 respondenter (22,9 %), *gymnasium* med 1019 respondenter (50,1 %) och universitet vilket är 537 respondenter (26,4 %). Detta innebär att respondenten

som hamnat i respektive utbildningskategori har avklarat respektive utbildningsnivå. Det fanns 10 respondenter som inte uppgett någon av utbildningsnivåerna, vilka omkodades till bortfall.

I undersökningen efterfrågades respondenternas postnummer och utifrån dessa har en uppdelning för olika boendeorter skapats. Genom att utgå från SCB:s direktiv har en omkodning av regionerna gjorts och uppdelningarna är följande. Storstad räknas till Stockholm, Göteborg och Malmö, vilket står för 701 (34,5 %) av respondenterna. Resterande respondenter, 1332 (65,5 %), är bosatta i någon av de resterande delarna av landet.

För att mäta egna alkoholvanor har två variabler konstruerats. En variabel mäter riskkonsumtion och är baserad på respondenternas självrapporterade alkoholkonsumtion under de senaste 12 månaderna. Kriterierna för riskkonsumtion är att den innebär en förhöjd risk för skadliga fysiska, psykiska och sociala konsekvenser och gränsen för vad som klassas som riskkonsumtion är olika för kvinnor och män. Gränsen för kvinnor går vid minst 9 standardglas⁴ alkohol i veckan och för män vid minst 14 standardglas i veckan. Gränsen för kvinnor motsvarar ca 2 flaskor vin i veckan och för män 3 flaskor vin i veckan (Statens folkhälsoinstitut, 2011). Utifrån detta konstruerades en dummyvariabel. I datamaterialet finns 203 riskkonsumenter (10 %) och 1830 respondenter (90 %) som inte är riskkonsumenter.

Den andra variabeln är en indikator för berusningsdrickande och baseras på frågan om hur många gånger under de senaste 12 månaderna som respondenten intagit minst en flaska vin, eller annan motsvarande mängd alkohol, vid samma tillfälle. Dummyvariabeln skapades utifrån de respondenter som druckit sig berusad minst en gång i månaden under de senaste 12 månaderna, och de som druckit sig berusad färre gånger. Det är 408 respondenter (20,1 %) som druckit sig berusad minst en gång den senaste månaden och 1320 (64,9 %) som druckit sig berusad färre gånger. 305 respondenter, vilket motsvarar 15 procent, har inte druckit sig berusad någon gång under det senaste året och räknas därför till bortfall.

Problem med datamaterial

Ett problem med datamaterialet som bör uppmärksammas vid analyser är att frågorna som ställs kan tolkas på relativt olika sätt. Ett exempel är att ha blivit antastad eller besvärad av berusad person på offentlig plats vilket möjliggör för ett ganska omfattande tolkningsutrymme där antastad och besvärad inte mäter explicit samma saker. Antastad kan syfta till en situation

---

⁴ Ett standardglas motsvarar 12 gram alkohol, eller ca 12-15 cl vin, 33 cl 5% öl eller 4 cl sprit.

där respondenten utan medhåll blivit ofredad av berusad person medan besvärad ger möjlighet till större tolkningsmöjlighet där det kan betyda en sak för en respondent och en annan sak för en annan.

Regressionsdiagnostik

För att söka den mest adekvata modell för att analysera och beskriva data är det bra att diagnostisera modellen, t.ex. att undersöka om det föreligger multikollinearitet mellan de oberoende variablerna. Multikollinearitet betyder att två eller fler oberoende variabler korrelerar med varandra, vilket leder till att skattningarna blir mindre pålitliga (Edling & Hedström, 2003). De enda fall av multikollinearitet som identifierades gäller variablerna som mäter berusningsdrickande och riskkonsumtion vilket var förväntat då de båda mäter alkoholkonsumtion och detta manar till viss försiktighet i tolkningen av dessa estimat när de är i samma modell.

Resultat

I detta avsnitt kommer resultaten av studien att presenteras. Inledningsvis sker en redogörelse för andelen kvinnor och män som utsätts för negativa effekter av andras drickande. Därefter presenteras fördelningen av kvinnor och män som någon gång utsatts, utifrån deras ålder, utbildning, boendeort och alkoholvanor. Huruvida det skiljer sig i tendens att utsättas testas med hjälp av statistiska måttet χ^2 . Slutligen presenteras resultatet från de logistiska regressionsanalyserna, först för kvinnor och män tillsammans och sedan för kvinnor och män separat.

Andelen kvinnor och män som utsätts för effekter av andras drickande

I **tabell 2** presenteras andelen kvinnor och män som någon gång blivit utsatta för effekter av andras drickande.

Tabell 2 Utsatthet för olika negativa konsekvenser av andras drickande minst en gång under de senaste 12 månaderna bland kvinnor och män (%)

	Antastad offentligt	Antastad privat	Fysiskt skadad	Ägodel förstörd	Utskälld	Rädd	Hållits vaken
Kvinnor (n= 1022)	19,3	7,4	1,3	4,0	17,5	23,7*	21,5
Män (n=1011)	17,9	8,0	2,2	4,6	17,1	12,0*	18,5

* Signifikant på minst fem procents nivå. Signifikanstesten jämför om det skiljer sig inom en fördelning.

Det framkommer överlag små skillnader mellan kvinnor och män när det gäller utsatthet för andras drickande. Mest förekommande utsatthet är att ha blivit antastad offentligt eller hållits vaken på natten som ca en femtedel av både kvinnor och män uppgivit. Ungefär lika vanligt är att ha blivit utskälld eller förolämpad av berusad person. Betydligt mindre vanligt är att ha blivit fysiskt skadad eller att ha fått ägodelar förstörda, där en till två procent uppgett att de blivit fysiskt skadade och ca fyra procent fått ägodelar förstörda. Något vanligare är det att ha blivit antastad eller besvärad i privata sammanhang, och skillnaden mellan män och kvinnor att utsättas är små. Att bli rädd för berusad person är den enda negativa konsekvens som signifikant skiljer sig mellan kvinnor och män. Av kvinnorna är det drygt 23 procent som uppgett att de minst en gång blivit rädda, medan 12 procent av männen uppger detsamma. Resterande konsekvenser visar inga signifikanta skillnader mellan kvinnor och män.

Andelen kvinnor och män utifrån bakgrundsvariabler

I **tabell 3** presenteras andelen kvinnor, fördelat på kontrollvariablerna, som minst en gång blivit utsatt för någon konsekvens av andras drickande.

Samtliga negativa effekter som studeras skiljer sig signifikant mellan de olika åldersgrupperna. Det är främst yngre kvinnor (18-29 år) som uppger att de blivit utsatta och andelen sjunker med ökad ålder. För yngre kvinnor och kvinnor i medelålder är det vanligast att ha blivit rädd för en berusad person vilket 40,9 procent uppgivit mot 24,8 respektive 13,4 procent i de två äldre grupperna. För äldre kvinnor är det flest som uppgett att de hållits vaken på natten.

Tabell 3 Utsatthet för olika negativa konsekvenser av andras drickande minst en gång de senaste 12 månaderna bland kvinnor utifrån ålder, utbildning, alkoholvanor och boendeort (%).

Oberoende variabler:	Antastad offentligt	Antastad privat	Fysiskt skadad	Ägodel förstörd	Utskälld	Rädd	Hållits vaken
Ålder							
Yngre ålder (16-29 år)	31,8*	14,1*	4,7*	11,5*	32,2*	40,9*	31,6*
Medel ålder (30-49 år)	22,0*	7,0*	0,6*	3,4*	18,0*	24,8*	21,6*
Äldre ålder (50-81 år)	10,2*	4,2*	-	0,7*	9,2*	13,4*	15,8*
Utbildning							
Grundskola	14,2*	5,4*	3,8*	4,6	15,0	27,0	19,7
Gymnasium	19,7*	9,7*	0,6*	4,1	20,5	21,9	22,4
Universitet	23,5*	5,5*	0,3*	2,8	15,2	24,1	21,8
Alkoholvanor							
Full>1gång/m	32,7*	15,8*	4,0*	8,9*	32,0*	28,0	26,7
Full<1gång/m	20,4*	7,4*	1,1*	3,9*	17,8*	23,7	21,8
Risikkonsum.	16,5	13,8*	3,8	7,5	26,3*	21,3	20,0
Ej risikkonsum.	19,6	6,9*	1,2	3,7	16,8*	23,9	21,6
Boendeort							
Storstad	25,4*	11,5*	2,2	5,6	21,7*	28,6*	23,5
Inte storstad	16,1*	5,3*	0,9	3,2	15,3*	21,1*	20,5

* Signifikant skillnad på minst fem procents nivå. Signifikanstesten jämför om det skiljer sig inom en fördelning, alltså varje kontrollvariabel.

Inte lika tydligt resultat är det för kvinnor i de olika utbildningskategorierna. Enbart tre av konsekvenserna visar en signifikant skillnad mellan kategorierna. Mönstren i dessa skiljer sig även mellan konsekvenserna, där det främst är universitetsutbildade kvinnor som blir antastade eller besvärade på offentlig plats, gymnasieutbildade kvinnor i privata sammanhang samt grundskoleutbildade kvinnor som tenderar att vara mest utsatta för fysiskt skada av berusad person. När det gäller alkoholvanor finns det signifikanta skillnader gällande kvinnor som druckit sig berusad minst en gång i månaden och de som druckit sig berusad färre gånger. Kvinnor i den tidigare kategorin är mer utsatta för respektive konsekvens även om det enbart är signifikant säkerställt i fem av sju konsekvenser. Inte lika tydligt är resultatet när det handlar om risikkonsumtion, där enbart att bli besvärade eller antastad i privata sammanhang och utskälld av berusad person visar på signifikanta skillnader för kvinnor. I dessa fall

tenderar riskkonsumerande kvinnor att vara signifikant mer utsatta än andra kvinnor. När det gäller boendeort är det främst kvinnor i storstäder som tenderar att bli utsatta, även om detta inte är signifikant i samtliga negativa effekter.

I **tabell 4** presenteras andelen män, fördelat på kontrollvariablerna, som minst en gång blivit utsatt för någon konsekvens av andras drickande. För män i de olika ålderskategorierna gäller samma fördelning som för kvinnorna, alltså att det för samtliga konsekvenser främst är yngre som uppgett att de blivit utsatta och andelen sjunker med ökad ålder. För yngre män är det störst andel som uppgett att de blivit utskällda eller förolämpade av berusad person och för medelålder och äldre män är det flest som uppgett att de hållits vaken på natten. När det gäller utbildningskategorierna visar samtliga, utom rädd för berusad person, signifikanta skillnader. Dock är det män i de högre utbildningskategorierna som är mer utsatta än män med grundskoleutbildning. Huruvida man druckit sig berusad minst en gång i månaden eller färre gånger visar på signifikanta skillnader i samtliga konsekvenser, undantag för att hållits vaken på natten. De signifikanta estimaten visar att män som druckit sig berusad minst en gång i månaden tenderar att utsättas i större utsträckning än män som druckit sig berusad färre gånger. Även den andra indikatorn på alkoholvanor visar på samma mönster, att riskkonsumerande män tenderar att vara mer utsatta. Även om det inte är signifikant genom samtliga konsekvenser så visar resultatet att det är vanligare att män boende i storstäder är mer utsatta än män boende i resterande delar av landet.

För både kvinnor och män verkar ung ålder signifikant öka tendensen att utsättas för samtliga negativa effekter av andras drickande. Utbildningskategorierna visar inte lika tydliga tendenser och för män är det vanligare att bli utsatt om man ingår i de högre utbildningskategorierna. För både män och kvinnor verkar det som att egen alkoholkonsumtion ökar risken att utsättas för andras drickande samt att vara bosatt i storstaden. Dock är samtliga skillnader inte signifikant säkerställda.

Tabell 4 Utsatthet för olika negativa konsekvenser av andras drickande minst en gång under de senaste 12 månaderna bland män utifrån ålder, utbildning, alkoholvanor och boendeort (%)

Oberoende variabler:	Antastad offentligt	Antastad privat	Fysiskt skadad	Ägodel förstörd	Utskälld	Rädd	Hållits vaken
Ålder							
Yngre ålder (16-29 år)	36,6*	17,8*	7,8*	13,9*	37,4*	27,0*	27,9*
Medel ålder (30-49 år)	15,6*	6,0*	0,8*	2,6*	13,4*	8,4*	17,3*
Äldre ålder (50-81 år)	8,4*	3,6*	-	0,8*	7,9*	6,0*	13,8*
Utbildning							
Grundskola	11,1*	2,2*	0,9*	4,0*	13,8*	9,7	11,9*
Gymnasium	18,8*	9,2*	3,7*	6,2*	20,2*	11,2	21,3*
Universitet	22,5*	10,9*	-	2,0*	13,5*	15,5	18,4*
Alkoholvanor							
Full>1gång/m	23,9*	13,1*	5,2*	9,1*	28,2*	19,2*	19,9
Full<1gång/m	14,5*	4,0*	0,5*	2,2*	11,0*	7,3*	18,0
Risikkonsum.	17,1	13,1*	8,1*	10,7*	32,5*	17,9*	12,3
Ej risikkonsum.	18,1	7,2*	1,5*	3,8*	14,9*	11,2*	19,3
Boendeort							
Storstad	22,0*	11,3*	2,6	4,1	18,7	17,5*	18,7
Inte storstad	15,9*	6,3*	1,9	4,9	16,3	9,1*	18,3

* Signifikant på minst fem procents nivå. Signifikanstesten för om det skiljer sig i en fördelning, alltså varje kontrollvariabel.

Logistisk regressionsanalys

Genom den första logistiska regressionsanalysen testas här huruvida kvinnor och män skiljer sig i sannolikheten att utsättas för konsekvenser av andras drickande. Därefter kommer att testas om det finns könsskillnader i vilka faktorer som påverkar sannolikheten att utsättas för andras drickande.

Risken att utsättas för andras drickande

I **tabell 5** presenteras oddskvoter för kvinnor, med män som referenskategori, i sannolikheten att utsättas för olika konsekvenser av andras drickande. I modell 1 står oddskvoten för

kvinnors sannolikhet att utsättas för respektive konsekvens i relation till männens sannolikhet utan kontrollvariabler. I modell 2 presenteras motsvarande oddskvoterna med kontroll för ålder, utbildning och boendeort och i modell 3 kontrolleras även för de egna alkoholvanorna. Tabellen visar således hur sannolikheten att utsättas för någon konsekvens av andras drickande ser ut för kvinnor i jämförelse med män samt hur den förändras när man kontrollerar för andra variabler.

I enlighet med tidigare resultat visar modellen utan kontrollvariabler att den enda signifikanta skillnaden mellan män och kvinnor finns vad gäller sannolikheten att bli rädd för berusad person. Samma resultat framkommer i modell 2 som kontrollerar för bakgrundsvariabler medan kvinnor får ytterligare signifikant högre sannolikhet när man kontrollerar för alkoholvanor.

Oddskvoten för att bli antastad eller besvärad av berusad person på offentlig plats visar att sannolikheten att utsättas är större för kvinnor än för män men att denna skillnad inte är statistiskt signifikant. Ingen förändring sker i modell 2 när man kontrollerar för ålder, utbildning och boendeort. Men när man i modell 3 lägger till egen alkoholkonsumtion visar oddskvoten att det är ca 1,4 gånger större sannolikhet för kvinnor att utsättas än män. Detta innebär att om män och kvinnor antas konsumera alkohol lika ofta och lika mycket så har kvinnor större sannolikhet att bli antastade eller besvärade av berusade personer på offentlig plats. Detta är signifikant på en procents nivå, vilket innebär att risken att få denna skillnad av slumpen är en procent.

När det gäller om man blivit antastad eller besvärad av berusad person i privata sammanhang visar oddskvoten i modell 1 att det är mindre sannolikhet för kvinnor att utsättas än män men denna skillnad är inte signifikant. Modell 2 som inkluderar ålder, utbildning och boendeort visar oddskvoten samma tendens men inte heller denna skillnad är statistiskt signifikant. När man däremot antar att kvinnor och män har samma alkoholvanor ändras riktningen på oddskvoten och resultatet visar istället att det är 1,5 gånger större sannolikhet för kvinnor att bli antastade eller besvärade av berusad person i privata sammanhang. Denna skillnad är signifikant på fem procents nivå, vilket innebär att det är fem procents risk att resultatet enbart är slumpmässigt. R^2 -värdet ökar mellan modellerna och det värdet i den sista modellen ligger på 0,109. Detta innebär att den slutliga modellen reducerar log-likelihoodvärdet med 11 procent.

Tabell 5 Logistisk regressionsanalys i risken att utsättas för konsekvenser av andras drickande. Presenteras i oddskvoter för kvinnor med 95%-iga konfidensintervall inom parentes. I modell 2 kontrolleras även för ålder, utbildning, bostadsregion. I modell 3 kontrolleras för ålder, utbildning, bostadsregion och egen alkoholkonsumtion. Nagelkerke R².

Beroende variabler		Modell 1	Modell 2	Modell 3
Antastad eller besvärad av berusad på offentlig plats	OR	1,094 (0,874–1,369)	1,137 (0,899–1,437)	1,453** (1,118–1,888)
	R ²	0,000	0,121	0,121
Antastad eller besvärad av berusad i privat sammanhang	OR	0,925 (0,667–1,282)	0,969 (0,693–1,356)	1,516* (1,031–2,229)
	R ²	0,000	0,104	0,109
Fysiskt skadad av berusad person	OR	0,595 (0,300–1,180)	0,616 (0,304–1,247)	0,900 (0,398–2,037)
	R ²	0,007	0,229	0,285
Ägodelar förstörda av berusad person	OR	0,856 (0,557–1,314)	0,916 (0,588–1,427)	1,253 (0,758–2,071)
	R ²	0,001	0,161	0,182
Utskälld eller förolämpad av berusad person	OR	1,031 (0,819–1,298)	1,101 (0,865–1,401)	1,466** (1,113–1,930)
	R ²	0,000	0,119	0,149
Rädd för berusad person på gatan	OR	2,278*** (1,794–2,892)	2,475*** (1,928–3,177)	2,913*** (2,185–3,884)
	R ²	0,038	0,149	0,142
Hållits vaken på natten av oväsen	OR	1,207 (0,971–1,502)	1,246 (0,998–1,555)	1,273 (0,993–1,631)
	R ²	0,002	0,039	0,040

*** = p<0,001 ** = p<0,01 * = p<0,05

När det gäller att bli fysiskt skadad av berusad person visar samtliga modeller att män har större risk att utsättas än kvinnor men ingen av oddskvoterna är statistiskt signifikanta.

Modell 1 och modell 2 som testar sannolikheten att få sina ägodelar förstörda av berusad person visar att kvinnor har lägre sannolikhet att utsättas än män men inte heller dessa skillnader är statistiskt signifikanta. Modell 3 som även kontrollerar för egna alkoholvanor visar att kvinnor har större sannolikhet att utsättas än män. Detta innebär att vid antagandet att kvinnor och män konsumerar lika mycket alkohol, oavsett ålder, utbildning och boendeort, så har kvinnor större sannolikhet att utsättas. Dock är denna skillnad inte statistiskt signifikant, vilket innebär att estimaten inte är tillförlitliga. R^2 -värdet i modell 3 är 0,182 vilket innebär att modellen reducerar log-likelihoodvärdet med ca 18 procent

När det gäller att ha blivit utskälld eller förolämpad av berusad person visar modell 1 att kvinnor har större sannolikhet än män att utsättas. Men precis som i modell 2, där man kontrollerar för ålder, utbildning och boendeort, är oddskvoten inte statistiskt signifikant. När man i modell 3 även kontrollerar för egna alkoholvanor är det ca 1,4 gånger större sannolikhet för kvinnor att utsättas och detta är signifikant på en procents nivå. R^2 -värdet i modell 3 är 0,149 vilket innebär att den slutliga modellen reducerar log-likelihoodvärdet med ca 15 procent. Värdet har även ökat från modellerna 1 och 2.

Att vara rädd för berusad person på gatan är den konsekvens som genom hela studien innefattat en signifikant skillnad mellan kvinnor och män. Modell 1 visar att det är ca 2,2 gånger större sannolikhet för kvinnor än män att bli rädda för berusad person. Detta är signifikant på en promilles nivå, vilket innebär att det är mindre än en procents risk att resultatet enbart är slumpmässigt. När man kontrollerar för ålder, utbildning och boendeort ökar sannolikheten något för kvinnorna. Detta innebär att om man antar att kvinnor och män har samma ålder, samma utbildning och bor i samma region så är det 2,4 gånger större sannolikhet för en kvinna att bli rädda för berusad person. Att oddskvoten ökar när dessa variabler läggs till innebär att dessa variabler är relevanta för att kunna förklara varför kvinnor har en ökad sannolikhet att utsättas. När även alkoholvanor läggs till i modellen ökar sannolikheten för kvinnor ytterligare. Vid antagandet att kvinnor och män konsumerar lika mycket alkohol är det 2,9 gånger högre sannolikhet för kvinnor att utsättas än män. Detta innebär att egen alkoholkonsumtion är betydelsefullt för att kvinnor ska ha en ökad sannolikhet att utsättas. R^2 -värdet i modell 1 är 0,038 och ökade sedan i modell 2 till 0,149. I modell 3 minskar det något till 0,142 vilket innebär att den slutliga modellen reducerar log-likelihoodvärdet med 14 procent.

Den slutliga konsekvensen som testas är huruvida man hållits vaken om natten på grund av oväsen orsakad av berusad person. Resultaten i samtliga modeller visar att kvinnor har större sannolikhet att utsättas än män. Dock är ingen av oddskvoterna signifikant säkerställda.

Betydelsen av olika bakgrundsvariabler

Vid den tidigare analysen visar resultatet att både unga kvinnor och män tenderar att utsättas i större utsträckning än äldre. Resultaten för resterande bakgrundsvariabler är inte riktigt lika tydliga men för både män och kvinnor verkar det som att ökad alkoholkonsumtion samt boende i storstad ökar tendensen att utsättas för de negativa effekterna som studeras, även om inte samtliga resultat är signifikanta. De olika utbildningsnivåerna är oftare signifikanta skilda i analyserna som gjorts på män än på kvinnor.

I **Tabell 6** presenteras resultat från logistiska regressionsanalyser gjorda enbart på kvinnor och där betydelsen av olika bakgrundsvariabler redovisas. I modellen för fysiskt skadad av berusad person är referenskategorierna för utbildning universitet och för ålder är de äldre, då oddskvoterna annars blir för svårtolkade. För samtliga konsekvenser har yngre kvinnor en ökad sannolikhet att utsättas. I samma modell har även äldre kvinnor ingen sannolikhet att utsättas, då det inte är några i datamaterialet som uppgett att de blivit fysiskt skadade av berusad person. Att ha en gymnasieutbildning minskar sannolikheten att bli rädd för berusad person, kontrollerat för resterande variabler. Att ha blivit fysiskt skadad av berusad innebär en grundskoleutbildning ca 14 gånger större sannolikhet för en kvinna att bli utsatt. En ytterligare faktor som är signifikant för kvinnor är boende i storstad. Att bli antastad eller besvärad av berusad person på offentliga platser eller i privata sammanhang eller att bli rädd för berusad person på gatan innebär en ökad sannolikhet att utsättas för kvinnor boende i storstäder.

R^2 -värden för samtliga analyser har som högst ett värde på 31 procent och detta i analysen för fysiskt skadad av berusad person. Annars är R^2 -värdena relativt låga. Detta då det antagligen finns fler variabler som kan användas för att förklara sannolikheten att utsättas för respektive utsatthet.

Tabell 6 Logistisk regressionsanalys som skattar betydelsen av olika bakgrundsfaktorer för risken att utsättas för konsekvenser av andras drickande. Separat för kvinnor.

	Antastad Offentlig	Antastad privat	Fysiskt skadad	Ägodel förstörd	Utskälld	Rädd	Hållits vaken
Ålder							
Yngre	3,891***	3,236**	1,000	28,28***	5,290***	5,056***	2,460***
Medel	2,387***	1,674	0,352	7,518*	2,338***	2,227***	1,373
Äldre (ref.)	1,000	1,000	0,000	1,000	1,000	1,000	1,000
Utbildning							
Grundskola(ref)	1,000	1,000	14,17*	1,000	1,000	1,000	1,000
Gymnasium	1,045	1,321	1,238	0,540	1,006	0,565*	1,043
Universitet	1,470	0,880	1,000	0,555	0,832	0,741	1,135
Storstad	1,761**	2,291**	2,813	1,721	1,437	1,410*	1,170
Berusad	1,682	1,350	1,999	1,035	1,226	0,883	1,069
Riskkons.	0,500	1,513	2,436	1,688	1,437	0,868	0,819
NagelKerke R²	0,112	0,091	0,314	0,184	0,120	0,112	0,036

*** = p<0,001 ** = p<0,01 * = p<0,05

I modellen som presenterar oddskvoter för fysiskt skadad av berusad person är referenskategori för utbildning universitet och för ålder yngre.

Tabell 7 redovisar resultaten för den logistiska regressionsanalysen gjord enbart på män. För nästan samtliga konsekvenser har yngre män en ökad sannolikhet att utsättas, när man kontrollerar för resterande variabler. När det gäller att ha blivit fysiskt skadad av berusad person innebär en yngre ålder drygt 24 gånger större sannolikhet att bli utsatt vilket är stor skillnad om man jämför med oddskvoterna för kvinnor. För män med högre utbildning är det några konsekvenser som signifikant ökar sannolikheten att utsättas. Både män med gymnasieutbildning och universitetsutbildning har en ökad sannolikhet att bli antastad eller besvrad av berusad person i privata sammanhang. Även att ha hållits vaken på natten har män med dessa utbildningsnivåer ökad sannolikhet att utsättas för. Män med universitetsutbildning har även en ökad sannolikhet att bli antastad eller besvrad på offentliga platser. Män som bor i storstäder har en ökad sannolikhet att bli antastade eller besvärade av berusad person i privata sammanhang samt bli rädda för berusade personer, jämfört med män boende i andra delar av landet. Till skillnad från kvinnorna finns det en ökad sannolikhet för männen som konsumerar alkohol i större utsträckning. De män som druckit sig berusad minst en gång den senaste månaden har större sannolikhet att bli antastade eller besvärade av berusad person i privata sammanhang, bli utskälld eller förolämpad av berusad person samt bli rädd för berusad person. Även de män som är riskkonsumenter har större

sannolikhet att bli utskällda av berusad person. Däremot så innebär riskkonsumtion hos männen en minskad sannolikhet i att hållas vaken på natten på grund av oväsen orsakad av berusad person.

R²-värden i för samtliga analyser har som högst ett värde ca 40 procent och detta i analysen för fysiskt skadad av berusad person.

Tabell 7 Logistisk regressionsanalys som skattar betydelsen av olika bakgrundsfaktorer för risken att utsättas för konsekvenser av andras drickande. Separat för män.

	Antastad Offentlig	Antastad privat	Fysiskt skadad	Ägodel Förstörd	Utskälld	Rädd	Hållits vaken
Ålder							
Yngre	5,671***	3,349**	24,90*	10,06***	4,932***	3,169***	2,246**
Medel	1,510	1,319	0,454	2,044	1,205	0,973	1,074
Äldre (ref.)	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000
Utbildning							
Grundskola(ref.)	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000
Gymnasium	1,579	3,393*	4,434	1,247	1,501	1,078	1,691*
Universitet	2,591**	4,234**	0,000	0,490	1,202	1,779	1,876*
Storstad	1,365	1,972*	1,073	0,983	1,297	1,711*	1,006
Berusad	1,354	2,536**	3,035	1,948	1,789**	2,178**	1,060
Riskkons.	0,642	1,364	2,586	1,914	1,904*	1,147	0,490*
Nagelkerke R²	0,140	0,146	0,398	0,204	0,191	0,128	0,045

*** = p<0,001 ** = p<0,01 * = p<0,05

Sammanfattning och diskussion

Det övergripande resultatet i denna studie är att könsskillnaderna i att utsättas för negativa effekter av andras drickande är små till skillnad från de hälsomässiga konsekvenserna av alkohol där män är mer drabbade än kvinnor (se t.ex. Allebeck m.fl. 2006). Endast för en av sju studerade negativa konsekvenser av andras drickande fanns en signifikant skillnad och det gällde kvinnors tendens att bli rädda för berusad person, vilken kvarstod med kontroll för ålder, utbildning, boendeort samt hur de konsumerar alkohol. Under de senaste 12 månaderna visar denna studie att 24 procent av kvinnorna någon gång blivit rädd för berusad person,

medan enbart 12 procent av männen uppger detsamma. Andra studier påvisar resultat som pekar åt samma håll (Amundsen m.fl. 1995; Hradilova m.fl. 2004; Mäkelä m.fl. 1999). När det gäller kvinnors tendens att utsättas för rädsla för berusad person kan förklaringar även diskuteras tillsammans med kriminologiska studier. En studie visar exempelvis att 30 procent av kvinnorna och 11 procent av männen känner sig osäkra att gå hem själva på kvällen (LaGrange & Ferraro, 1989). Även om detta inte nödvändigtvis indikerar att det är en berusad person som gör situationen osäker kan tänkas att osäkerhet och rädsla kan tolkas på ungefär samma sätt. En del menar att rädsla för kvinnor skulle fungera som självuppfyllande, där frånvaro av rädsla blir det avvikande (Abrahamson, 2006). Att det inte heller ligger i konstruktionen av manligt att uttrycka rädsla (Stanko & Hobdell, 1993) kan vara en orsak till varför kvinnor har lättare än män att uttrycka rädsla för berusade personer trots att rädsla kan vara vanligt förekommande även för män.

Att bli antastad eller besvärad på offentlig plats uppger nästan en femtedel av kvinnor och män att de utsatts för. När en konsekvens sker på offentlig plats kan antas att förövaren är för respondenten en främling eller en person som respondenten inte känner särskilt väl och tidigare forskning visar att detta är vanligt förekommande för både män och kvinnor (Fillmore, 1985; Hradilova m.fl. 2004; Room m.fl. 2010). Denna studie visar dock att det är kvinnor som är mer utsatta än män när man kontrollerar för ålder, utbildning, boendeort och alkoholkonsumtion. Att konsekvensen sker på offentlig plats liknar situationen med rädsla för berusad person på gatan genom att båda sker på offentlig plats. Skillnaden är att det är fler män som uppger att de blivit antastade och besvärade på offentlig plats än att de blivit rädda. Kanske skulle detta kunna indikera på vad Walklate (1997) menar att män är en utsatt grupp men att de sällan rapporterar rädsla. Författaren menar att när det gäller utsattheter män utsätts för finns en underliggande föreställning om en ömsesidig tvist, varför inte män i lika stor utsträckning ses som offer som när kvinnor utsätts. Kvinnor får istället genom påtryckning av omgivningen förståelse för att man bör akta sig för att vara ute själv, vilket i sin tur kan återskapa rädsla. Slutsatsen är att trots att män och kvinnor till stor del är lika utsatta för effekter av andras drickande ligger det inte lika nära till hand för män att uttrycka rädsla för utsattheten.

I privata sammanhang kan man tänka sig att den berusade personen är en familjemedlem, vän eller annan nära anhörig eller bekant. Enligt tidigare forskning är det vanligare att kvinnor känner de som utsätter dem för konsekvenser av sitt drickande (Hradilova m.fl. 2004) samt att kvinnor i större utsträckning utsätts för alkoholrelaterade familje- och vänskapsproblem.

(Amundsen m.fl. 1995; Fillmore, 1985; Hradilova m.fl. 2004; Room m.fl. 2010). Denna studie visar att kvinnor har en något högre sannolikhet att utsättas för negativa konsekvenser av andras drickande som sker i privata sammanhang. Dock framkommer denna skillnad enbart när man även kontrollerar för egen alkoholkonsumtion. Inledningsvis visar studien att det är större andel män än kvinnor som är utsatta även om detta inte är signifikant säkerställt. Däremot så är det en relativt ovanlig företeelse och det är färre än tio procent kvinnor och män som uppgett att de blivit utsatta.

Precis som vid sannolikheten att bli antastad eller besvärad av berusad person på offentlig plats eller i privata sammanhang uppkommer vid sannolikheten att bli utskälld eller förolämpad av berusad person en signifikant skillnad mellan kvinnor och män, när man i slutliga modellen kontrollerar för egna alkoholvanor. Att kvinnor i dessa fall har en högre sannolikhet än män att utsättas kan diskuteras utifrån effekten som alkoholkonsumtion har på estimaten. Detta innebär att om man antar att kvinnor och män har samma ålder, utbildning och samma boendeort också konsumerar lika mycket alkohol och lika ofta så skulle kvinnor ha högre sannolikhet att utsättas för konsekvenserna. Tidigare forskning visar på olika resultat gällande egen alkoholkonsumtion och risken att utsättas för andras drickande. En del menar att hög alkoholkonsumtion påverkar risken att själv bli utsatt för konsekvenser av andras berusning (Adlaf m.fl. 2005; Fillmore, 1985; Mäkelä m.fl. 1999; Room m.fl. 1995). Några av studierna menar att ju högre eget alkoholintag som kvinnorna har desto fler negativa effekter av andras drickande tenderar de att rapportera (Fillmore, 1985; Mäkelä m.fl. 1999) vilket även denna studie delvis ger stöd för.

Intressant nog så innebär inte egen alkoholkonsumtion en direkt effekt för kvinnor och deras risk att utsättas när man studerar kvinnor separat. Däremot verkar det som att män har en signifikant ökad sannolikhet att utsättas för vissa negativa konsekvenser om de själva har en högre alkoholkonsumtion. När det gäller antastad eller besvärad av berusad person i privata sammanhang, utskälld av berusad person eller rädd för berusad person har männen, när dessa studeras separat, en signifikant ökad sannolikhet att utsättas om de druckit sig berusad minst en gång i månaden under det senaste året. Riskkonsumerande män har även en ökad sannolikhet att bli utskällda eller förolämpade av berusad person och en lägre risk att hållas vaken under natten på grund av oväsen. När det gäller utsatthet för besvär av berusad person i privata sammanhang samt utskälld av berusad person kan tänkas att Fillmore (1985) hypotes att människor som själva är högkonsumenter av alkohol socialiserar med andra högkonsumenter och har därför större risk att utsättas för konsekvenser av deras drickande.

Det visar sig t.ex. att de som går på barer har större risk att utsättas för någon form av utsatthet av andras drickande. Konsekvenser som rädsla för berusad person kan förstås precis som Abrahamson (2006) menar, att pojkars rädsla är mer konkret och centrerad till pojkar i samma ålder, vilket kan tolkas som att rädslan är centrerad till personer med samma egenskaper som en själv. Vidare finns möjligheten att egen berusning är en form av ursäkt eller anledning för män att få uppleva rädsla då samma författare menar att pojkars rädsla bör innehålla någon form av ursäkt för att vara legitim.

När det gäller resultaten rörande egen alkoholkonsumtion visar analyserna olika resultat. Enbart män får en direkt effekt av egna alkoholvanor för risken att utsättas för andras drickande, då detta signifikant ökar sannolikhet att utsättas för några av de negativa konsekvenserna som studeras. När man inledningsvis studerar män och kvinnor tillsammans visar det sig att kvinnor får en ökad sannolikhet att utsättas för andras drickande och att denna risk endast framkommer när man inkluderar egen alkoholkonsumtion i modellen och kontrollerar för denna. Egen alkoholkonsumtion har följaktligen effekt på både kvinnor och mäns sannolikhet att utsättas men detta på olika vis. Varför detta sker kan diskuteras med tidigare forskning som menar att män i genomsnitt konsumerar mer alkohol än kvinnor (Ramstedt m.fl. 2010). Med andra ord bör det finnas fler män som är riskkonsumenter samt dricker sig berusad oftare än en gång i månaden. Antagligen beror därför den signifikant ökade risken för män på detta. Den direkta effekten av egna alkoholvanor är för män relevant för att som man ha en ökad risk att utsättas. Men vid de analyser där män och kvinnor jämförs och där egen alkoholkonsumtion konstanthålls blir inte denna effekt för männen synlig. Den effekt som egen alkoholkonsumtion har, alkoholkonsumtion som främst männen står för, på risken att utsättas för andras drickande blir istället tydligt framkommande för kvinnor. Men detta för att kvinnor fångar upp en del av den effekt som alkoholkonsumtion har på sannolikheten att utsättas, då man konstanthåller för både män och kvinnors alkoholvanor.

När det gäller vilka faktorer som är relevanta för att män och kvinnor ska utsättas framkommer ytterligare resultat. För kvinnor är det vanligast att ung- eller medelålder är signifikant säkerställt för sannolikheten att utsättas av andras drickande. Detta går i linje med flertalet tidigare studier (Adlaf m.fl. 2005; Amundsen m.fl. 1995; Fillmore, 1985; Hradilova m.fl. 2004; Mäkelä m.fl. 1999; Room m.fl. 1995). Även för männen är ung ålder en signifikant ökad sannolikhet men precis som tidigare studier visar så är ålderseffekten mindre uttalad för män än för kvinnor (Fillmore, 1985; Mäkelä m.fl. 1999). För både kvinnor och män ökar sannolikheten att bli antastad eller besvärad av berusad person i privata

sammanhang samt bli rädd för berusad person, om man är boende i storstad. För kvinnor gäller även detta om man blivit antastad eller besvärad av berusad person på offentliga platser. Att bli besvärad, antastad eller rädd för berusad person visar en studie i Norge ökar risken om man bor i Oslo (Amundsen m.fl. 1995). En tanke är att det i storstäder finns fler offentliga platser att bli utsatt på också att det finns fler platser där man konsumerar alkohol där fler människor är i rörelse, vilket kan förklara varför det är större risk om man bor i storstäder.

Tidigare resultat visar att män med högre utbildning tenderar att bli mer utsatta för vissa konsekvenser (Hradilova m.fl. 2004) vilket även stämmer i denna studie. Att bli antastad eller besvärad av berusad person på offentlig plats eller i privata sammanhang samt hållits vaken av berusad person har män med universitetsutbildning en högre sannolikhet att utsättas för. Att detta skulle bero på en skillnad i toleransnivå, som den tidigare författaren diskuterats, kan vara en möjlig förklaring. Dock förmodas att detta gäller när konsekvenserna på något sätt kan vara av subjektiv karaktär där möjlighet för olika toleransnivå är tänkbar. Detta kan alltså diskuteras vidare om det skulle kunna röra sig om att besvärad och antastad av berusad person kan skilja sig mellan grupper beroende på hur de upplever sig besvärade och antastade. Att det gäller explicit män och inte kvinnor skulle också kunna diskuteras utifrån vad som upplevs som besvär av män och inte kvinnor.

I stort visar denna studie att det överlag inte förekommer stora skillnader mellan män och kvinnor att utsättas för negativa effekter av andras drickande. Att bli rädd för berusade personer på gatan är den konsekvens som genomgående i studien signifikant skiljer sig mellan kvinnor och män. Att bli antastad eller besvärad av berusade personer på offentlig plats eller i privata sammanhang innebär en ökad sannolikhet för kvinnor när man kontrollerar för ålder, utbildning, boendeort och egen alkoholkonsumtion. För män innebär den direkta effekten av en ökad alkoholkonsumtion också en ökad sannolikhet att utsättas. Ung ålder ökar sannolikheten för både män och kvinnor medan boende i storstad ökar risken när det gäller vissa konsekvenser, främst att bli antastad, besvärad eller rädd för berusad person. Högutbildade män är mer utsatta för en del negativa effekter, medan hög utbildning inte korrelerar med kvinnors risk att utsättas.

Avslutande diskussion

Intressant för framtida studier vore att diskutera skillnader mellan kvinnor och män i utsatthet för andras drickande tillsammans i ett genusperspektiv. En av studierna menar att kvinnor

främst upplever en risk och rädsla för att utsättas för brott medan männen till huvudsak faktiskt är utsatta för dessa brott (Walklate, 1997). Detta för diskussionen vidare till antagandet att det finns skillnader i upplevd och uttryckt utsatthet. Upplevelse av en utsatthet och uttryckande av en utsatthet kan tolkas som två skilda fenomen. Å ena sidan kan man tänka att det inte skiljer mycket mellan hur män och kvinnor egentligen upplever olika utsattheter. Skillnaden ligger snarare i hur man ges möjlighet att uttrycka sig. Abrahamson (2006) menar att pojkar och flickor uttrycker sig olika om rädslor, våld och alkohol, och att dessa olikheter ligger i könsspecifika uppfattningar hos dem själva och andra hur detta ska uttryckas. Även annan forskning visar att uttryckande av rädsla inte faller in i konstruktionen av manligt beteende (Stanko & Hobell, 1993). Den skillnaden mellan män och kvinnor i hur de utsätts för negativa effekter av andras drickande borde studeras utifrån möjligheter att uttrycka sig snarare än förstås som upplevelser av utsattheter. Att diskutera detta vidare ur ett genusperspektiv för att få en mer ingående diskussion kring hur män och kvinnor upplever eller uttrycker att de utsätts för konsekvenser av andras drickande vore intressant och även möjligt för kommande studier. Vidare kan det vara intressant att undersöka begrepp som uttryckande och upplevelse av utsatthet. Detta då det senare kan ses som något inneboende individen och därför förklaras som egenskap hos denne som upplever snarare än yttre faktorer. På detta område kan behöva kompletteras med en kvalitativ studie för att nå dessa upplevelser.

En begränsning med detta datamaterial, vilket även vore intressant att i framtida studier ta hänsyn till, är vem det är som utsätter andra för negativa effekter av sitt drickande. På så sätt skulle man kunna få ytterligare förståelse för hur och om det skiljer sig mellan kvinnor och män att påverkas av negativa effekter av andras drickande men även varför skillnader inte uppkommer. Vidare vore det intressant att ytterligare studera och jämföra olika typer av negativa konsekvenser av andras drickande för att förstå varför det finns skillnader för olika grupper att utsättas.

Litteratur

- Abrahamson, M. (2006). Young women's and men's different worlds of alcohol, fear, and violence in focus group discussion with 18-year-olds in Stockholm. *Contemporary Drug Problems*, vol. 33, s. 3–27.
- Adlaf, E., Begin, P. & Sawka, E. (red). (2005). *Canadian Addiction Survey (CAS): A national survey of Canadians' use of alcohol and other drugs: Prevalence of use and related harms. Detailed report*. Ottawa: Canadian Centre on Substance Abuse.
- Hämtad 2011-05-30: <http://www.ccsa.ca/2005%20CCSA%20Documents/ccsa-004028-2005.pdf>.
- Allebeck, P., Morahdi, T. & Jacobson, A. (2006). *Sjukdomsbördan i Sverige och dess riskfaktorer. Svensk tillämpning av WHO:s "DALY-metod" för beräkning av sjukdomsbörda och riskfaktorer*. Rapport nr A 2006:4. Stockholm: Statens folkhälsoinstitut.
- Amundsen, A., Nordlund, S. & Halvor Vale, P. (1995). *Alkohol og narkotika i Oslo*. SIFA rapport 1/95. Oslo: National institute for Alcohol and Drug Research.
- Babor, T., Caetano, R., Casswell, S., Edwards, G., Giesbrecht, N., Graham, K., Grube, J., Gruenewald, P., Hill, L., Holder, H., Homel, R., Österberg, E., Rehm, J., Room, R. & Rossow, I. (2004). *Alkohol – ingen vanlig handelsvara*. Rapport 2004:45. Stockholm: Statens Folkhälsoinstitut.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskaplig metod*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Caswell, S., Quan You, R. & Huckle, T. (2011). Alcohol's harm to others: reduced wellbeing and health status to those with heavy drinkers in their lives. *Addiction*, vol. 106, s. 1–8.
- Cork, R.M. (1969). *The Forgotten Children: A study of children of alcoholic parents*. Toronto: Paper Jacks.
- Edling, C. & Hedström, P. (2003). *Kvantitativa metoder: grundläggande analysmetoder för samhälls- och beteendevetare*. Lund: Studentlitteratur.
- Fillmore, K. (1985). The Social Victims of Alcohol. *British Journal of Addiction*, vol. 80, s. 307–314.
- Hensing, G. (2009). *Hälsokonsekvenser av alkohol- och narkotikamissbruk*. Socialstyrelsens folkhälso rapport 2009. Stockholm: Socialstyrelsen.

- Hradilova Selin, K. (red.), Eriksson M., Leifman H., Olsson, B., Ramstedt, M. Room, R. & Steen, P. (2004) *Svenska dryckesvanor och deras konsekvenser i början av det nya millenniet*. SoRAD – Forskningsrapport nr 20. Stockholm: Stockholms universitet.
- Johansson, P., Jarl, J., Eriksson, A., Eriksson, M., Gerdtham, U-G., Hemström, Ö., Hradilova Selin K., Lenke, L., Ramstedt, M. & Room, R. (2006). *The Social Cost of Alcohol in Sweden 2002*. SoRAD – Forskningsrapport nr 36. Stockholm: Stockholms universitet.
- LaGrange, R.L. & Ferraro, K.F. (1989). "Assessing Age and Gender Differences in Perceived Risk and Fear of Crime". *Criminology*, vol. 27, s. 697–718.
- Midanik, L.T. & Greenfield, T.K. (2000). Trends in Social Consequences and Dependence Symptoms in the United States: The National Alcohol Surveys, 1984-1995. *American Journal of Public Health*, vol. 90, s. 53–56.
- Mäkelä, P., Fonager, K., Hibell, B., Nordlund, S., Sabroe, S. & Simpura, J. (1999). *Drinking Habits in the Nordic countries*. SIFA rapport 2/99. Oslo: National institute for Alcohol and Drug Research.
- Orford, J., Dalton, S., Hartney, E., Ferrins-Brown, M., Kerr, C. & Maslin, J. (2002). The Close Relatives of Untreated Heavy Drinkers: Perspectives on Heavy Drinking and its Effects. *Addiction Research and Theory*, vol. 10, s. 439–463.
- Poikolainen, K., Paljärvi, T. & Mäkelä, P. (2007) Alcohol and the preventive paradox: serious harms and drinking pattern. *Addiction*, vol. 102, s. 571–578.
- Ramstedt, M., Boman, U., Engdahl, B., Sohlberg, T. & Svensson, J. (2010). *Tal om alkohol 2010. En statistisk årsrapport från Monitorprojektet*. SoRAD – Forskningsrapport nr 60. Stockholm: Stockholms universitet.
- Rehm, J. (2001). Concepts, dimensions and measures of alcohol-related benefits and harm, s. 11–18 I Klingemann, H & Gmel, G (red.). *Mapping the social consequences of alcohol consumption*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Room, R., Bondy, S.J. & Ferris, J. (1995). The Risk of Harm to Oneself from Drinking, Canada 1989. *Addiction*, vol. 90, s. 499–513.
- Room, R. (2000). Concepts and items in measuring social harm from drinking. *Journal of Substance*, vol. 12, s. 93–111.
- Room, R., Laslett, A-M., Catalano, P., Chikritzhs, T., Dale, C., Doran, C., Ferris, J., Jainullabudeen, T., Livingston, M., Matthews, S., Mugavin, J., Schlotterlein, M. & Wilkinson, C. (2010). The Range and Magnitude of Alcohol's Harm to Others in Australia. *Addiction*, vol. 106, s. 1603-1611.

Stanko, E. & Hobdell, K. (1993). 'Assault on Men: Masculinity and Male Victimization'.
British Journal of Criminology, vol. 33, s. 400–415.

Statens folkhälsoinstitut (2011). *Alkohol – Kunskapsunderlag för folkhälsopolitisk rapport 2010*. Rapport 2011:16. Östersund: Statens folkhälsoinstitut.

Walklate, S. (1997). 'Risk and criminal victimization: a modernist dilemma?' *British Journal of Criminology*, vol. 37, s. 35–45.

World Health Organization (2009) *Global Health Risks – Mortality and burden of disease attributable to selected major risk*. Geneva: World Health Organization.